

การศึกษาแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด
“นาฏยสัมพันธ์ สองแผ่นดิน”

A Study of The Concepts and Creative Process of The Contemporary
Thai Dance Performance “Nattayasamphan Song Phaendin”

วิระสิทธิ์ สุขสมชิต¹

Virasit Sugsomchit¹

Receive June 10, 2026; Retrieved August 3, 2026; Accepted August 10, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด “นาฏยสัมพันธ์ สองแผ่นดิน” โดยประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางนาฏศิลป์พื้นฐานของนาฏศิลป์ไทยในการออกแบบการแสดง เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านนาฏศิลป์ไทยแก่นักศึกษาสาขาการศึกษาการเต้น วิทยาลัยดนตรี และการเต้นรำ มหาวิทยาลัยครุศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีวงษ์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการและการแลกเปลี่ยนทางศิลปวัฒนธรรม กระบวนการสร้างสรรค์นี้ ผู้วิจัย ดำเนินการศึกษาจากเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ไทย นาฏยศัพท์พื้นฐาน นาฏยประดิษฐ์ ตลอดจนแนวคิดด้านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม จากนั้นจึงวิเคราะห์ และคัดเลือกนาฏยศัพท์พื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับการออกแบบกระบวนการทำสร้างสรรค์ร่วมสมัย รวมถึงออกแบบองค์ประกอบการแสดง ได้แก่ การแปรแถว เครื่องแต่งกาย และดนตรีประกอบ เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ไทยและความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน นำเสนอแบบเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า การสร้างสรรค์การแสดงชุด “นาฏยสัมพันธ์ สองแผ่นดิน” สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านนาฏศิลป์ไทยแก่ผู้เรียนชาวจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้แสดงเข้าใจในหลักการเคลื่อนไหวพื้นฐานของนาฏศิลป์ไทย และสามารถปฏิบัติท่ารำสอดคล้องกับจังหวะดนตรีและรูปแบบการแสดง นอกจากนี้ กระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง และก่อให้เกิดความเข้าใจด้านศิลปวัฒนธรรมระหว่างผู้เรียนต่างวัฒนธรรม ทั้งยังสะท้อนบทบาทของนาฏศิลป์ไทยในฐานะสื่อกลางทางวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนผ่านศิลปะการแสดงได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: นาฏศิลป์สร้างสรรค์, นาฏยศัพท์พื้นฐาน, นาฏศิลป์ไทย, การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม, ไทย-จีน

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Rajanagarindra University, Thailand

E-mail: nattarak.k@gmail.com

Abstract

This academic article aims to study the creative process of the contemporary dance performance "Dance Connection: Two Lands, One Culture" by applying fundamental Thai dance terminology to the performance design. The goal is to convey knowledge of Thai dance to dance students at the College of Music and Dance, Guangxi Normal University of Science and Technology, People's Republic of China, through hands-on learning and cultural exchange. The researcher studied relevant documents, concepts, and theories related to Thai dance, fundamental dance terminology, choreography, and the concepts of hands-on learning and cultural exchange. Appropriate fundamental dance terminology was then analyzed and selected for designing contemporary dance movements. Performance elements such as formations, costumes, and music were also designed to reflect the identity of Thai dance and the cultural relationship between Thailand and the People's Republic of China. Presented in a descriptive manner. The results show that the performance "Dance Connection: Two Lands, One Culture" effectively conveyed knowledge of Thai dance to Chinese students. Performers understood the basic principles of Thai dance movement and could perform movements in accordance with the music and performance style. Furthermore, the hands-on learning process promoted experiential learning and fostered cultural understanding between students from different cultures. It also reflects the role of Thai dance as a cultural medium that can concretely connect the relationship between Thailand and the People's Republic of China through performing arts.

Keywords: Creative Dance, Basic Dance Terminology, Thai Dance, Cultural Exchange, Thailand-China

บทนำ

ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ ความงดงาม และภูมิปัญญาของชาติไทยผ่านกระบวนการท่ารำ ดนตรี เครื่องแต่งกาย และรูปแบบการแสดงอันวิจิตร โดยเฉพาะ “นาฏยศัพท์” ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์ไทย อันประกอบด้วยการใช้ศีรษะ แขน มือ ลำตัว และเท้าอย่างสัมพันธ์กันตามหลักแบบแผนทางนาฏศิลป์ ทั้งยังเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะการแสดง การถ่ายทอดอารมณ์ และการสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์ร่วมสมัย (Yupho, T., 1982)

ทักษะนาฏยศัพท์เบื้องต้นที่เป็นรากฐานสำคัญของการปฏิบัตินาฏศิลป์ไทย ได้แก่ ส่วนศีรษะ เช่น การเอียงศีรษะซ้าย-ขวา ส่วนแขนและมือ เช่น การตั้งวงบน วงกลาง วงล่าง วงบัวบาน การจับมือในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ จับปรกหน้า จับปรกข้าง จับล่าง จับหลัง ส่วนลำตัว เช่น การกอดไหล่ซ้าย-ขวา ตลอดจนทักษะ

การใช้เท้าและการเคลื่อนไหวของขา เช่น ก้าวหน้า ซอยเท้า ย่ำเท้า ขยับเท้า ก้าวข้าง วางหลัง กระดกเท้า และยกเท้า ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการทำรำไทยพื้นฐาน นอกจากนี้ Pinkaew, J. (2016) ได้อธิบายว่า นาฏยศัพท์ถือเป็นศัพท์เฉพาะที่ใช้เรียกท่าทางนาฏศิลป์และการละคร อันเป็นรากฐานสำคัญของการฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์ไทย ซึ่งผู้แสดงจำเป็นต้องเข้าใจลักษณะการเคลื่อนไหวของร่างกายอย่างสัมพันธ์กัน ทั้งศีรษะ ลำตัว แขน มือ และเท้า เพื่อให้เกิดความประณีต สง่างาม และสอดคล้องตามแบบแผนของนาฏศิลป์ไทย (Fine Arts Department, 2002)

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการของนาฏศิลป์ไทยที่กล่าวว่า ลีลาท่ารำเกิดจากการนำอาภักิริยาตามธรรมชาติของมนุษย์มาปรับปรุง ประดิษฐ์ และจัดระเบียบให้เกิดความงดงามเชิงศิลปะผ่านกระบวนการเคลื่อนไหวที่มีแบบแผน อ่อนช้อย และสัมพันธ์กับจังหวะดนตรี ผู้เขียนจึงได้นำหลักการดังกล่าวมาพัฒนาเป็นกระบวนการทำรำสร้างสรรค์ร่วมสมัย โดยยังคงรักษาอัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ไทยไว้ควบคู่กับการออกแบบรูปแบบการแสดงให้เหมาะสมกับบริบทการเรียนรู้ของนักศึกษาชาวจีน การสร้างสรรค์การแสดงชุดนี้จึงมิได้เป็นเพียงการถ่ายทอดทักษะนาฏศิลป์ไทยขั้นพื้นฐานเท่านั้น หากยังเป็นการใช้ศิลปะการแสดงเป็น “สื่อกลางทางวัฒนธรรม” ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันด้านศิลปะ การเคลื่อนไหว และสุนทรียภาพทางนาฏศิลป์ อันนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจและมิตรภาพระหว่างผู้เรียนต่างวัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์หรือ “นาฏยประดิษฐ์” ถือเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาศิลปะการแสดงให้เกิดรูปแบบใหม่ที่สามารถสื่อสารแนวคิด อารมณ์ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านภาษาท่าทางและองค์ประกอบทางนาฏศิลป์ โดย Virultrak, S. (2004) ได้อธิบายว่า การสร้างสรรค์นาฏศิลป์หรือนาฏยประดิษฐ์ หมายถึง การคิด การออกแบบ และการสร้างสรรค์แนวคิด รูปแบบ และกลวิธีของนาฏศิลป์ชุดหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจแสดงโดยผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคน รวมถึงการปรับปรุงผลงานเดิมให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้กระบวนการนาฏยประดิษฐ์ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ แนวคิด เนื้อหา ความหมาย ท่ารำ ท่าเต้น การแปรแถว การกำหนดดนตรี เพลง เครื่องแต่งกาย ตลอดจนส่วนประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์การแสดง เพื่อให้ผลงานสามารถถ่ายทอดสาระและบรรลู่วัตถุประสงค์ตามที่ผู้ออกแบบกำหนดไว้ จากแนวคิดดังกล่าว ผู้เขียนจึงได้นำองค์ความรู้นาฏยศัพท์พื้นฐานของนาฏศิลป์ไทยมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบและสร้างสรรค์การแสดงชุด “นาฏยสัมพันธ์ สองแผ่นดิน” โดยมุ่งเน้นการถ่ายทอดอัตลักษณ์นาฏศิลป์ไทย ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการร่วมกับนักศึกษาชาวจีน อันเป็นการบูรณาการทั้งศาสตร์ด้านนาฏศิลป์ การสร้างสรรค์การแสดง และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน (Stevens, C. J. et al., 2003; Kuntakanit, P. & Charassri, N., 2019)

บริบทของการแลกเปลี่ยนทางการศึกษาและวัฒนธรรม ระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน ศิลปะการแสดงนับเป็นสื่อกลางสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสองประเทศผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันด้านศิลปวัฒนธรรม อันนำไปสู่การเปิดมุมมองทางศิลปะ การยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และการสร้างความสัมพันธ์ระดับนานาชาติในมิติของการศึกษาและศิลปะการแสดง (Schechner, R., 2003)

สืบเนื่องจากการเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนทางวิชาการด้านนาฏศิลป์ไทย ณ สาขาวิชาการเต้น วิทยาลัยดนตรีและการเต้นรำ มหาวิทยาลัยครุศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี Guangxi Science & Technology Normal University) สาธารณรัฐประชาชนจีน ผู้วิจัยได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านทักษะ นาฏศิลป์เบื้องต้น อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของการปฏิบัตินาฏศิลป์ไทย (Fine Arts Department, 2002) โดยจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 1) การใช้ศีรษะ (การเอียงซ้าย-ขวา) 2) การใช้แขน และมือ (การตั้งวงบน วงกลาง วงล่าง วงบัวบาน และการจับปรกหน้า ปรกข้าง จับล่าง จับหลัง) 3) การใช้ ลำตัวและเท้า (การกอดไหล่ การก้าวหน้า การซอยเท้า การย่อเท้า การขยับเท้า การก้าวข้าง การวางหลัง การกระดกเท้า และการยกเท้า) เพื่อวางรากฐานทักษะการแสดงอย่างถูกต้องตามแบบแผน

การศึกษานาฏศิลป์พื้นฐานมาพัฒนาเป็นผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด “นาฏยสัมพันธ์ สองแผ่นดิน” (Thai-Chinese Cultural Dance Exchange) เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่สุนทรียภาพ ของนาฏศิลป์ไทยแก่ผู้เรียนชาวจีน โดยบูรณาการแนวทางการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning) ของ Kolb, D. A. (1984) ที่เน้นการลงมือปฏิบัติและการสะท้อนคิดเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผลงานชุดนี้ทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม” ที่ก้าวข้ามข้อจำกัดด้านภาษาและชาติพันธุ์ พร้อมทั้งเป็นแนวทางในการเผยแพร่อัตลักษณ์ไทย และส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการระหว่าง สถาบันการศึกษาไทย-จีน ในอนาคต ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการสร้างสรรค์การแสดงชุดนี้ เพื่อเป็นโมเดลต้นแบบในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านนาฏศิลป์ไทย สู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและการจัดการศึกษาในระดับนานาชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการประดิษฐ์สร้างสรรค์องค์ความรู้การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด “นาฏยสัมพันธ์ สองแผ่นดิน” โดยมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านนาฏศิลป์พื้นฐานของนาฏศิลป์ไทย มาเป็นแกนกลางในการออกแบบการแสดง
2. เพื่อถ่ายทอดทักษะเชิงปฏิบัติตามหลักสุนทรียศาสตร์ ให้แก่นักศึกษาสาขาการศึกษา ด้านการเต้น วิทยาลัยดนตรีและการเต้นรำ มหาวิทยาลัยครุศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี Guangxi Science & Technology Normal University สาธารณรัฐประชาชนจีน

การทบทวนวรรณกรรม และแนวคิด

นาฏศิลป์ไทย

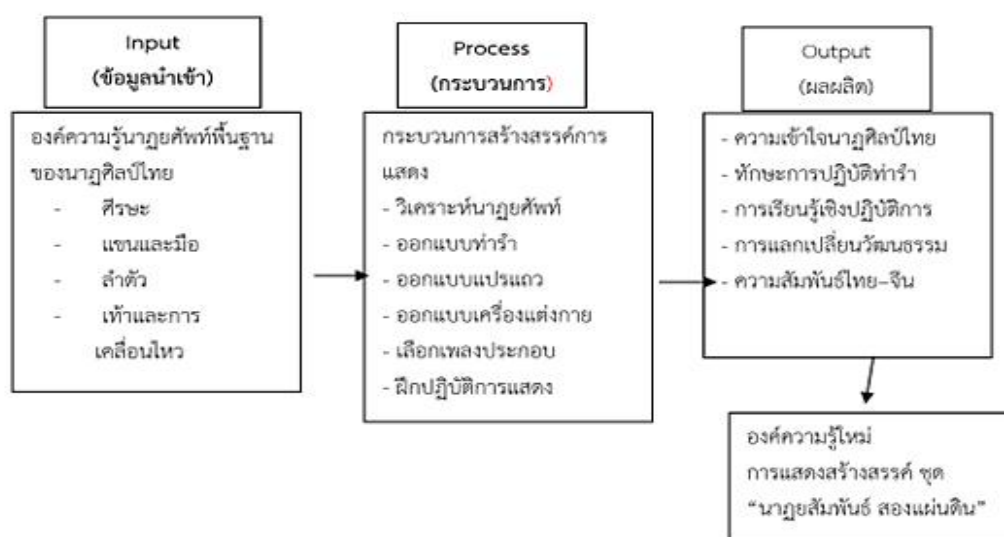
ในอดีตนั้นดนตรีและนาฏศิลป์เป็นกิจกรรมการละครที่มีมาแต่ครั้งโบราณ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการ ขับกล่อมถวายพระมหากษัตริย์ เพื่อความสำราญพระราชหฤทัย โดยภายในวังมีนางละครและนักดนตรี ที่ถูกนำเข้ามาถวายตัว นางละครเหล่านี้ล้วนเป็นบุตรหลานของเจ้านายและขุนนางชั้นผู้ใหญ่ มีหลายท่าน ที่ได้รับการถวายตัวและอวยยศเป็นเจ้าจอม เช่น เจ้าจอมมารดาवाद เจ้าจอมมารดาเขียน เจ้าจอมมารดาสุน เจ้าจอมมารดาเอม เจ้าจอมมารดาห้วง และเจ้าจอมมารดาทับทิม เป็นต้น การฝึกซ้อมและการถ่ายทอดท่ารำ

จึงมีเฉพาะในราชสำนักเท่านั้นในช่วงต้น นาฏศิลป์ไทย ถือเป็นเรื่องราวที่อยู่คู่กับคนไทยมาช้านาน สืบทอดจากบรรพบุรุษและปรมาจารย์ทางด้านนาฏศิลป์ที่สืบทอดต่อกันมา โดยอาศัยครูเป็นผู้ถ่ายทอดวิชา การเรียนการสอนเริ่มขึ้นจากในเขตพระราชวัง ที่เจ้าจอมหลายท่านมีความรู้ความสามารถด้านนาฏศิลป์ไทย และฝึกหัดให้กับนางข้าหลวง จนเมื่อกระทั่งเจ้าจอมบางท่านได้ลาชีวิตอันแสนสุขสบายภายในพระราชวัง ออกมาอาศัยอยู่แบบสามัญชนธรรมดาในนั้น แม้ชีวิตจะเปลี่ยนไปแต่จิตวิญญาณยังคงเหมือนเดิม เป็นที่แน่นอนว่าการร่ายรำย่อมยังคงอยู่ในสายเลือด จึงได้ถ่ายทอดสรรพวิชาความรู้ให้กับบรรดาสามัญชนทั่วไป จนเกิดเป็นคณะละครตามแต่ละที่ ต่อมาได้มีการก่อตั้งโรงเรียนเฉพาะด้านที่มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับดนตรีและนาฏศิลป์ขึ้นหลังสิ้นสุดสงครามโลก ครั้งที่ 2 นายกรัฐมนตรีบัญชาให้แก้ไขปรับปรุงการศึกษาของโรงเรียนสังคีตศิลปะใหม่และเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนนาฏศิลป์” เมื่อเปิดโรงเรียนนาฏศิลป์ ปี พ.ศ. 2488 มีนักเรียนเก่าเหลืออยู่ในโรงเรียนสังคีตศิลป์ 33 คน เป็นนักเรียนหญิงทั้งสิ้น จึงเปิดรับสมัครนักเรียนชายฝึกหัดโขน จำนวน 60 คน นับแต่นั้นมา โรงเรียนนาฏศิลป์ก็ขยายการศึกษาทั้งนาฏดุริยางคศิลป์ไทยและสากล กองการสังคีตมาขึ้นกับกองศิลปศึกษา และได้รับยกฐานะให้เป็นวิทยาลัยนาฏศิลป์ (Boonsong, P., 2017)

กรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษากระบวนการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด “นาฏยสัมพันธ์ สองแผ่นดิน” โดยประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางทฤษฎีพื้นฐานของนาฏศิลป์ไทยดั้งเดิม ได้แก่ การใช้ศีรษะ แขน มือ ลำตัว และเท้า มาใช้เป็นฐานในการออกแบบกระบวนการทำสร้างสรรค์ร่วมสมัยผ่านกระบวนการนาฏยประดิษฐ์ การจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ และการแลกเปลี่ยนทางศิลปวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความเข้าใจด้านนาฏศิลป์ไทย การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง และการสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างนักศึกษาชาวไทยและนักศึกษาชาวจีน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ไทย นาฏยศัพท์พื้นฐาน หลักการสร้างสร้งงานนาฏศิลป์ นาฏยประดิษฐ์ แนวคิดด้านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบการแสดงสร้างสรรค์

ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

นักศึกษาศาขากการศึกษาด้านการเต้น วิทยาลัยดนตรีและการเต้นรำ มหาวิทยาลัยครุศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีวงชี สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 30 คน ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Action-Based Learning) โดยเน้นการฝึกทักษะนาฏยศัพท์ การควบคุมร่างกาย การเคลื่อนไหวสัมพันธ์กับดนตรี และการแสดงออกทางนาฏศิลป์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ด้านนาฏศิลป์ (Creative Research in Performing Arts) โดยมุ่งศึกษากระบวนการสร้างสรรค์การแสดงชุด “นาฏยสัมพันธ์ สองแผ่นดิน” จากทักษะนาฏยศัพท์พื้นฐานของนาฏศิลป์ไทย เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านนาฏศิลป์ไทยให้นักศึกษาศาขากการศึกษาด้านการเต้น วิทยาลัยดนตรีและการเต้นรำ มหาวิทยาลัยครุศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีวงชี สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้เขียนศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ไทย นาฏยศัพท์พื้นฐาน หลักการสร้างสร้งงานนาฏศิลป์ นาฏยประดิษฐ์ แนวคิดด้านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบการแสดงสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์และคัดเลือกนาฏยศัพท์พื้นฐาน

ผู้เขียนวิเคราะห์และคัดเลือกทักษะนาฏยศัพท์พื้นฐานของนาฏศิลป์ไทยที่เหมาะสมสำหรับการถ่ายทอดแก่นักศึกษาชาวจีน โดยจำแนกตามองค์ประกอบของร่างกาย ประกอบด้วย 1) การใช้ศีรษะ (การเอียงซ้าย-ขวา) 2) การใช้แขนและมือ (การตั้งวงบน วงกลาง วงล่าง วงบัวบาน และการจับปรกหน้า ปรกข้าง จับล่าง จับหลัง) 3) การใช้ลำตัวและเท้า (การกอดไหล่ การก้าวหน้า การซอยเท้า การย่อเท้า การขยับเท้า การก้าวข้าง การวางหลัง การกระดกเท้า และการยกเท้า)เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบกระบวนการทำร่ำสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบและสร้างสรรค์การแสดง

ผู้เขียนได้นำทักษะนาฏยศัพท์พื้นฐานที่ผ่านการคัดเลือก มาพัฒนาและออกแบบโครงสร้างกระบวนการทำร่ำ ลีลาการเคลื่อนไหว และการจัดระเบียบแถวเชิงพื้นที่ ควบคู่กับการบูรณาการองค์ประกอบด้านคีตศิลป์ (ดนตรี) พัสตราภรณ์ (เครื่องแต่งกาย และรูปแบบการนำเสนอภายใต้กรอบแนวคิด 'นาฏยสัมพันธ์สองแผ่นดิน'

ทั้งนี้เพื่อสะท้อนภาพลักษณ์ความสัมพันธ์อันดีและสัมพันธ์ไมตรีทางศิลปวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นรูปธรรม

ขั้นตอนที่ 4 ถ่ายทอดและฝึกปฏิบัติการแสดง

ผู้เขียนดำเนินกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านนาฏศิลป์ไทยควบคู่กับการฝึกปฏิบัติการแสดงให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นนักศึกษาสาขาการศึกษาด้านการเต้น วิทยาลัยดนตรีและการเต้นรำ มหาวิทยาลัยครุศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกวังซี สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 30 คน ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Action-Based Learning) โดยเน้นการฝึกทักษะนาฏยศัพท์ การควบคุมร่างกาย การเคลื่อนไหวสัมพันธ์กับดนตรี และการแสดงออกทางนาฏศิลป์

ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลและนำเสนอองค์ความรู้ผลงานสร้างสรรค์

ผู้เขียนดำเนินการประมวลและสรุปผลกระบวนการสร้างสรรค์การแสดง พร้อมทั้งวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดองค์ความรู้และการฝึกปฏิบัติร่วมกันในมิติต่าง ๆ จากนั้นจึงจัดแสดงผลงานสร้างสรรค์ชุด 'นาฏยสัมพันธ์ สองแผ่นดิน' สู่อาณาเขต และเรียบเรียงผลการศึกษาเป็นบทความวิชาการฉบับสมบูรณ์ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ด้านนาฏศิลป์สร้างสรรค์และการแลกเปลี่ยนทางศิลปวัฒนธรรมในระดับนานาชาติอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษากระบวนการสร้างสรรค์การแสดงชุด “นาฏยสัมพันธ์ สองแผ่นดิน” เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านนาฏศิลป์ไทยให้แก่ นักศึกษาสาขาการศึกษาด้านการเต้น วิทยาลัยดนตรีและการเต้นรำ มหาวิทยาลัยครุศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกวังซี สาธารณรัฐประชาชนจีน สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. การกำหนดรูปแบบการแสดง

ผลงานสร้างสรรค์ดังกล่าวถูกกำหนดให้อยู่ในรูปแบบนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย ผ่านการบูรณาการนาฏยศัพท์พื้นฐานเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ เพื่อส่งต่อสุนทรียรสและอัตลักษณ์ไทยแก่ผู้เรียนชาวจีนอย่างเป็นระบบ ภายใต้แนวคิด “นาฏยสัมพันธ์ สองแผ่นดิน” อันเป็นตัวแทนในการสะท้อนภาพลักษณ์ความสัมพันธ์และสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยอาศัยภาษาท่าทางและการระบายสีเคลื่อนไหวทางนาฏศิลป์เป็นสื่อกลางในการสื่อสาร

2. การออกแบบท่าทางการแสดง

ผู้ศึกษาดัดแปลงทักษะนาฏยศัพท์พื้นฐานมาพัฒนาเป็นกระบวนการท่ารำสร้างสรรค์ โดยยังคงจำลองเอกลักษณ์ดั้งเดิมของนาฏศิลป์ไทยไว้อย่างครบถ้วน ทั้งการใช้ศีรษะ แขน มือ ลำตัว และเท้า อาทิ การเอียงศีรษะ การตั้งวงทุกระดับ การจีบมือรูปแบบต่าง ๆ การกดไหล่ ตลอดจนการก้าวหน้า ซอยเท้า ย่ำเท้า และกระดกเท้า โดยมีปรับเปลี่ยนระดับความยากและลักษณะการเคลื่อนไหวให้มีความเหมาะสมกับอัตราทักษะพื้นฐานทางการเต้นของกลุ่มผู้เรียนชาวจีน เพื่อเอื้อประโยชน์ให้ผู้แสดงเกิดความรู้สึกผูกพันในการเรียนรู้ และสามารถสำแดงท่ารำได้อย่างถูกต้องตามมาตรฐานโครงสร้างนาฏศิลป์ไทย

ตารางที่ 1 ตัวอย่าง การแสดงทำรำนาฏยศัพท์พื้นฐาน การตั้งวง

ภาพแสดงท่ารำ	ทำรำนาฏยศัพท์เบื้องต้น
	วงบน คือ ยกแขนไปข้างลำตัว ทอดศอกโค้ง มือแบ ตั้งปลายนิ้วขึ้น วงพระปลายนิ้วอยู่ระดับศีรษะ ส่วนวงนาง ปลายนิ้วจะอยู่ระดับหางคิ้วและวงแคบกว่า
	วงกลาง คือ การยกส่วนโค้งของลำแขนให้ปลายนิ้วสูง ระดับไหล่
	วงล่าง คือ การตั้งวงระดับต่ำที่สุด โดยทอดส่วนโค้งของ ลำแขนลงข้างล่างอยู่ระดับเอว โดยตั้งมือตรงหัวเข่าชิด ตัวพระกันศอกให้ห่างตัว
	วงบัวบาน คือ ยกแขนขึ้นข้างลำตัว ให้ศอกสูงระดับไหล่ หักศอกให้แขน ท่อนล่างพับเข้าหาตัว ตั้งฉากกับแขนท่อน บน มือแบหงายปลายนิ้วชี้ไปข้างๆ ตัววงนางจะแคบกว่า วงพระ

ตารางที่ 2 ตัวอย่างการแสดงทำรำนากูยศัพท์พื้นฐาน การจีบ

ภาพแสดงท่ารำ	ทำรำนากูยศัพท์เบื้องต้น
	จีบปรกข้าง คือ การจีบที่คล้ายกับจีบปรกหน้า แต่หันจีบเข้าหาแง่ศีรษะ ลำแขนอยู่ข้าง ๆ ระดับเดียวกับวงบน
	จีบข้างคือ การจีบที่คล้ายกับจีบปรก แต่ลดระดับจีบลำแขนอยู่ข้าง ๆ ระดับเดียวกับวงกลาง
	จีบล่าง คือ หายจีบอยู่ในระดับหัวเข็มขัด
	จีบหลัง คือ จีบมือส่งไปด้านหลัง แขนตั้ง

3. การออกแบบการแปรแถวและตำแหน่งของผู้แสดง

การออกแบบการแปรแถวในผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้ ขับเคลื่อนด้วยหลักการจัดการองค์ประกอบศิลป์ที่เน้นความเรียบง่ายแต่ทรงพลัง โดยเชื่อมโยงพื้นที่การแสดงผ่านโครงสร้างแถวแนวตรง แนวทแยง และกึ่งวงกลม เพื่อเพิ่มมิติการรับรู้ทางสายตา (Visual Dimension) และยกระดับความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้แสดง นอกเหนือจากความงดงามเชิงทัศนศิลป์แล้ว การจัดตำแหน่งเชิงสเปซ (Space Arrangement) ยังถูกคำนวณอย่างถี่ถ้วน เพื่อให้ทุกกระบวนท่ารำถูกนำเสนอออกสู่สายตาผู้ชมอย่างชัดเจนที่สุด ควบคู่ไปกับการช่อนนัยยะสำคัญในทางมานุษยวิทยาการละครรำ เพื่อให้รู้ขอบเขตแถวทำหน้าที่เป็น

ตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ที่ร่วมบอกเล่าเรื่องราวความผูกพัน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม ระหว่างไทยและจีน

ตารางที่ 3 ตัวอย่างการแปรแถว

ภาพแสดงการแปรแถว	ลักษณะแถว
	แถวตอนลึก คือ รูปแบบการจัดตำแหน่งผู้แสดง โดยให้ผู้แสดงแต่ละคนยืนซ้อนกันในแนวลึกจากหน้าไปหลัง
	แถววงกลม คือ เป็นลักษณะการจัดตำแหน่งผู้แสดงที่ยืนต่อเนื่องเป็นวงกลม

4. การออกแบบเครื่องแต่งกาย

ผู้ศึกษาออกแบบเครื่องแต่งกายโดยอิงฐานคิดนาฏศิลป์ไทยประเภทหน้านางหม่มสไบ เพื่อเป็นตัวแทนในการเผยแพร่วัฒนธรรมเครื่องแต่งกายอันวิจิตร ด้วยการผสมองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การนุ่งผ้าพิมพ์ลายอย่าง การหม่สะพักสไบจีบ และการเลือกใช้เครื่องประดับไทยเพื่อสร้างทัศนภาพทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน ขณะเดียวกันได้บูรณาการแนวคิดร่วมสมัยด้านความคล่องตัวในการใช้งาน เพื่อรองรับกิจกรรมการฝึกปฏิบัติเชิงกลศาสตร์ร่างกายของนักศึกษาชาวจีนอย่างลงตัว อนึ่ง การกำหนดจิตวิทยาการใช้สี (Color Psychology) ในการแสดงชิ้นนี้ เป็นการคิดสรรโทสนสีที่แสดงออกถึงความอ่อนช้อย ความภูมิฐาน และสื่อสารนัยยะถึงมิตรภาพอันยั่งยืนระหว่างสองสายวัฒนธรรม

ภาพที่ 2 ภาพการแต่งกาย

5. การเลือกใช้เพลงประกอบ

ผู้ศึกษาได้คัดสรรเพลงประกอบการแสดง คือเพลง ดนตรีไทยสร้างสรรค์ – Wave Studio ผู้แต่ง Thabkhammoon, C. (2024) ที่มีอัตลักษณ์ความเป็นไทยร่วมสมัย โดยพิจารณาโครงสร้างจังหวะ ทำนอง และอารมณ์ของบทเพลงให้สอดคล้องกับลักษณะกระบวนท่ารำและการเคลื่อนไหวของผู้แสดงอย่างกลมกลืน ดนตรีประกอบการแสดงนี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศแห่งความอ่อนช้อย สง่างาม พร้อมทั้งทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมที่สะท้อนสัมพันธ์ไมตรีอันดีงามระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน ผ่านการผสมผสานมิติแห่งคีตศิลป์และศิลปะการแสดงร่วมสมัยเข้าด้วยกัน

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

สรุปผลการสร้างสรรค์การแสดงชุด 'นาฏยสัมพันธ์ สองแผ่นดิน' พบว่าการนำนาฏยศัพท์พื้นฐานมาประยุกต์ใช้ สามารถเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้นาฏศิลป์ไทยแก่ผู้เรียนชาวจีนผ่านกระบวนกรเรียนรู้เชิงปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกระบวนท่ารำที่พัฒนาจากการเคลื่อนไหวส่วนศีรษะ แขน มือ ลำตัว และเท้า มีความเหมาะสมกับรูปแบบร่วมสมัยและยังคงรักษาอัตลักษณ์ความงามดั้งเดิมไว้ ทำให้ผู้แสดงสามารถเรียนรู้และปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามหลักสุนทรียภาพ นอกจากนี้ องค์ประกอบด้านการแปรแถว เครื่องแต่งกาย และดนตรีประกอบ ยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศและความพร้อมเพรียง สะท้อนภาพลักษณ์ของนาฏศิลป์ไทยในฐานะสื่อกลางทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนได้อย่างเป็นรูปธรรม ผลงานชิ้นนี้จึงเป็นแนวทางสำคัญในการเผยแพร่นาฏศิลป์ไทยสู่สากลและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอย่างมีคุณค่า

อภิปรายผล

การศึกษาการสร้างสรรค์การแสดงชุด 'นาฏยสัมพันธ์ สองแผ่นดิน' ชี้ให้เห็นว่า การนำนาฏยศัพท์พื้นฐานของนาฏศิลป์ไทยมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการประดิษฐ์ท่ารำ สามารถส่งผ่านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียนต่างชาติได้อย่างมีนัยสำคัญเชิงประจักษ์ ทั้งในมิติการพัฒนาทักษะเชิงกลศาสตร์ร่างกาย (Kinesthetic Skills) การรับรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Literacy) และการแสดงออกเชิง

สุนทรียภาพ ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่า นาฏยศัพท์พื้นฐาน ซึ่งครอบคลุมระบบการเคลื่อนไหวของศีรษะ แขน มือ ลำตัว และเท้า มีคุณลักษณะเด่นในฐานะ 'ระบบรหัสสากลผ่านร่างกาย' (Universal Kinesthetic Code) ที่เป็นฐานรากสำคัญในการลดทอนกำแพงภาษา ช่วยให้ผู้เรียนที่ไม่มีพื้นฐานสามารถเข้าถึงโครงสร้างและสุนทรียศาสตร์ของนาฏศิลป์ไทยได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ Smith-Autard, J. M. (2010) ที่ระบุว่า การประพันธ์ท่าเต้น ซึ่งเป็นศาสตร์ที่แปลงความคิดไปสู่การเต้นนั้น เป็นส่วนสำคัญของการศึกษาด้านการนាំสู่ความสำเร็จในการสร้างสรรค์ท่าเต้น เป็นประโยชน์สำหรับทุกคนที่สนใจในการประพันธ์ท่าเต้น

นอกจากนี้ การประดิษฐ์ท่าเต้นที่ผสมผสานแนวคิดการรักษาความถูกต้องทางจารีตนิยม (Cultural Authenticity) ควบคู่กับการปรับบริบททางทักษะ (Contextualization) ให้สอดคล้องกับพื้นฐานการเต้นสากลของนักศึกษาชาวจีน ถือเป็นปัจจัยขับเคลื่อนที่ช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถในการเรียนรู้ของผู้แสดงให้สัมฤทธิ์ผลได้ง่ายขึ้น แนวทางดังกล่าวสอดคล้องอย่างยิ่งกับหลักการนาฏยประดิษฐ์ของ Virulrak, S. (2004) ที่ระบุว่า การสร้างสรรค์หรือปฏิสังขรณ์งานนาฏศิลป์คือกระบวนการคิดวิเคราะห์เชิงระบบเพื่อจัดระเบียบและออกแบบท่าเต้นให้มีความสอดคล้องกับแนวคิด เนื้อหา และบริบทแวดล้อมของการแสดง ส่งผลให้โครงสร้างสัญญาณของการแสดงสามารถสื่อสารอารมณ์และสาระสำคัญไปสู่ผู้ชมได้อย่างสัมฤทธิ์ผลและสมบูรณ์

ผลการศึกษาพบว่า การบูรณาการกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Action-Based Learning) เป็นเครื่องมือหลักที่มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดศิลปะข้ามวัฒนธรรม เนื่องจากเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการซึมซับผ่านประสบการณ์ตรง (Embodied Experience) ทั้งในขั้นปฏิบัติการ สังเกตการณ์เชิงวิเคราะห์ และประยุกต์ใช้ผ่านการแสดงรวมกลุ่ม ซึ่งนำไปสู่พัฒนาการทักษะทางนาฏศิลป์ที่เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb, D. A. (1984) ที่อธิบายว่า วงจรการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อผู้เรียนพ้นจากกรอบทฤษฎีไปสู่การลงมือปฏิบัติจริง และสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์ตรงนั้น

การออกแบบปฏิสัมพันธ์เชิงพื้นที่ (การแปรแถว) พัฒตาร่าง และคีตศิลป์ประกอบการแสดง พบว่า องค์ประกอบบูรณาการเหล่านี้ทำหน้าที่เป็น 'ตัวเร่งปฏิกิริยาทางสายตาและโสตประสาท' (Visual and Auditory Catalysts) ที่ช่วยขับเคลื่อนสุนทรียรสและสร้างบรรยากาศแห่งความละมุนละไม โดยเฉพาะการจัดการพื้นที่ผ่านรูปขบวนที่เรียบง่ายทว่าลื่นไหลต่อเนื่อง ซึ่งช่วยยกระดับความพร้อมเพรียงของผู้แสดงต่างวัฒนธรรมได้อย่างเด่นชัด ขณะที่พัสดรรำการประยุกต์และดนตรีร่วมสมัยที่มีกลิ่นอายความเป็นไทย ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่ช่วยขับเคลื่อนอัตลักษณ์ให้มีความเป็นสากลและน่าสนใจยิ่งขึ้น ปรากฏการณ์นี้สะท้อนชัดถึงบทบาทของนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยในฐานะ 'สื่อกลางทางวัฒนธรรม' (Cultural Liaison) ที่ทำหน้าที่เชื่อมประสานความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนที่ต่างภาษาและต่างบริบททางสังคมผ่านศิลปะการแสดงร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมเชิงสังคม (Social Constructivism) ของ Vygotsky, L. S. (1978) ที่อธิบายว่า การเรียนรู้ขั้นสูงและการสร้างความเข้าใจร่วม (Shared Understanding) จะพัฒนาขึ้นอย่างก้าวกระโดดผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ข้ามวัฒนธรรมระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ**ข้อเสนอแนะในการนำผลงานไปใช้**

1. ควรนำองค์ความรู้ด้านนาฏยศัพท์พื้นฐานของนาฏศิลป์ไทยไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนทางศิลปวัฒนธรรมกับสถาบันการศึกษาต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการเผยแพร่อัตลักษณ์นาฏศิลป์ไทยในระดับนานาชาติ

2. การจัดการเรียนรู้ด้านนาฏศิลป์ไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ควรเลือกใช้ทักษะพื้นฐานที่มีลักษณะการเคลื่อนไหวไม่ซับซ้อน และค่อยพัฒนาไปสู่กระบวนการท่ารำที่มีความละเอียดมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

3. ผู้สอนควรใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการควบคู่กับการสาธิต การฝึกซ้ำ และการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในรูปแบบการเคลื่อนไหวและสุนทรียภาพของนาฏศิลป์ไทยได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. ควรมีการศึกษาศิลปะการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมกับศิลปะการแสดงของประเทศอื่น เพื่อพัฒนารูปแบบการแสดงข้ามวัฒนธรรมในระดับนานาชาติ

2. ควรศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านนาฏศิลป์ไทยที่มีต่อทักษะด้านการเคลื่อนไหว การรับรู้ทางวัฒนธรรม และทัศนคติของผู้เรียนชาวต่างชาติ

3. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรหรือชุดกิจกรรมด้านนาฏศิลป์ไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ โดยบูรณาการเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และการเผยแพร่นาฏศิลป์ไทยในระดับสากล

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การสร้างสร้งองค์ความรู้การแสดงชุด 'นาฏยสัมพันธ์ สองแผ่นดิน' มิได้จำกัดขอบเขตอยู่เพียงการส่งผ่านทักษะทางการเต้นรำในระดับสากลเท่านั้น หากแต่เป็นต้นแบบ (Model) สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการทูตวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ (Creative Soft Power) ที่ใช้ศิลปะการแสดงเป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ในการถักทอสายสัมพันธ์ เสริมสร้างสัมพันธ์ไมตรีอันยั่งยืนระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน พร้อมทั้งเป็นการส่งเสริมและขยายบทบาทของนาฏศิลป์ไทยให้ทำหน้าที่เป็นนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในบริบทของสังคมโลกปัจจุบันได้อย่างสง่างาม ตามรายละเอียดตามภาพด้านล่าง

ภาพที่ 3 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2545). *นาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- จิราพรรณ ปิ่นแก้ว. (2559). เอกสารประกอบการสอนรายวิชา พื้นฐานนาฏศิลป์ไทย 2. อุตรธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2525). *ศิลปะการละครรำ*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ภัทรฤทัย กันตะกนิษฐ์ และ นราพงษ์ จรัสศรี. (2562). รูปแบบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ จากทฤษฎีสสมัยใหม่ และหลังสมัยใหม่ทางด้านนาฏศิลป์. *วารสารชุมชนวิจัยและพัฒนาสังคม*, 13(1), 120-135. สืบค้นจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NRRU/article/view/185800/131442>
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *นาฏยประดิษฐ์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลฉัตร ทับคำมูล. (2024). *ดนตรีไทยสร้างสรรค์-Wave Studio*. สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2569, จาก https://www.youtube.com/watch?v=Ec5lCt8D3jM&list=RDEc5lCt8D3jM&start_radio=1
- Boonsong, P. (2017). Existence of current Thai dance and Thailand 4.0. *Journal of Social Communication Innovation*, 1(9), 107-116. Retrieved from <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jcosci/article/view/94967>
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. New Jersey: Prentice Hall.

- Schechner, R. (2003). *Performance theory*. New York: Routledge.
- Smith-Autard, J. M. (2010). *Dance composition: A practical guide to creative success in dance making*. London: Bloomsbury.
- Stevens, C. J., Malloch, S., & McKechnie, S., & Steven, N. (2003). Choreographic cognition: The time-course and phenomenology of creating a dance. *Pragmatics & Cognition*, 11(2), 297–326. <https://doi.org/10.1075/pc.11.2.06ste>
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge: Harvard University Press.

Translated Thai References

- Fine Arts Department. (2002). *Thai dance*. Bangkok: Fine Arts Department. (In Thai)
- Kuntakanit, P., & Charassri, N. (2019). A form of dance creation from modern and postmodern theories. *Research Community and Social Development Journal*, 13(1), 126-139. Retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NRRU/article/view/185800/131442> (In Thai)
- Pinkaew, J. (2016). *Teaching materials for the course: Fundamentals of Thai Dance 2. Udon Thani*: Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University. (In Thai)
- Thabkhammoon, C., (2024). *Creative Thai Music - Wave Studio*. Retrieved May 17, 2026, from https://www.youtube.com/watch?v=Ec5ICt8D3jM&list=RDEc5ICt8D3jM&start_radio=1 (In Thai)
- Virulrak, S. (2004). *Natya Pradit*. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)
- Yupho, T. (1982). *The Art of Dance Drama*. Bangkok: Department of Fine Arts. (In Thai)

